

Riktlinje för biståndshandläggning äldreomsorg

Dokumenttyp:	Riktlinje
Beslutad av:	Vård- och omsorgsnämnden (2019-05-23 § 88)
Gäller för:	Vård och omsorgsförvaltningen
Giltig fr.o.m.:	2019-07-01
Dokumentansvarig:	Verksamhetsutvecklare VO
Senast reviderad:	När ändrades dokumentet senast (nämnd §)
Senast granskad:	När granskades innehållet senast

Innehåll

Inledning	5
Syftet med riktlinjerna	5
Målsättning och inriktning.....	5
Ansvarsfördelning inom förvaltningen	6
Utgångspunkter från gällande lagstiftning	7
Förvaltningslagen.....	7
Tolk	7
Socialtjänstlagen, SoL	7
Vad innebär skälig levnadsnivå?.....	8
Kvarboendeprincipen	9
Sekretess och tystnadsplikt	9
Rapporteringskyldighet av ej verkställda beslut.....	9
Informationsskyldighet.....	9
Skyldighet att rapportera missförhållanden (lex Sarah).....	9
Våld i nära relation	10
Samordnad individuell plan SIP	10
Ansvarsfördelning kommuner emellan	10
Bosättningskommun och vistelsekommun	11
Vistelsekommunens ansvar i akuta situationer.....	11
I vissa fall ska vistelsekommunen bistå bosättningskommunen.....	11
Ansvar för asylsökande.....	12
Anhörigstöd	12
Vägledning i handläggningsfrågor	13
När en ansökan inkommer	13
Företrädare för den enskilde.....	13
Ansökan från personer som vill flytta till Vetlanda kommun	14
Individens behov i centrum (IBIC).....	14
Utreda och bedöma behov	14
Val av insatsform	15
Om behovet kan tillgodoses på annat sätt.....	16
Hushållsgemenskap - ett gemensamt ansvar för hemmet.....	16
Avgränsning till hälso- och sjukvårdsinsatser	16
Barnperspektiv	17
Husdjur	17
Dokumentation.....	17

Kommunicera material	17
Beslut och överklagande.....	17
Beslutsmotivering	18
Förbehåll.....	18
Tidsbegränsade beslut.....	18
Gynnande beslut.....	18
Att överklaga ett beslut.....	19
Verkställighet.....	19
Möjlighet att välja hemtjänstutförare.....	19
Utforma beställning.....	19
Biståndshandläggarens ansvar att följa upp beslut om insatser	20
Vägledning i bedömningsfrågor.....	21
Hemtjänst.....	21
Serviceinsatser	21
Städning	21
Kompletteringsstäd	22
Tvätt/Klädvård.....	22
Inköp av dagligvaror	22
Samhällsärenden	23
Matdistribution.....	23
Övriga serviceinsatser.....	23
Förenklad biståndshandläggning för vissa serviceinsatser.....	24
Personlig omvårdnad	25
Morgonhjälp	25
Kvällshjälp.....	25
Nattinsatser	25
Trygghetslarm.....	25
Tillsyn.....	26
Hjälp vid matsituation	26
Tillredning av måltider.....	26
Dusch och personlig hygien.....	26
Social samvaro i hemmet	26
Promenad/fysisk aktivitet.....	27
Egenvård	27
Övriga insatser i ordinärt boende	27
Ledsagning	27
Avlösning i hemmet.....	27
Dagverksamhet för personer med demensdiagnos	28

Korttidsvistelse	28
Korttidsvistelse i väntan på permanent plats i särskilt boende	29
Växelvård	29
Särskilt boende	30
Olika inriktningar	30
Möjligheten att välja ett specifikt särskilt boende	31
Tre beslut i särskilt boende	31
Medboende	31
Parboende	32

Inledning

Dessa riktlinjer beskriver hur vård- och omsorgsnämnden inom ramen för sitt uppdrag verkar för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden, samt får den hjälp de behöver och sina behov tillgodosedda i överensstämmelse med socialtjänstlagen (SoL).

Syfte

Riktlinjerna anger en riktning och en ram för vård- och omsorgsnämndens verksamhet inom äldreomsorg och förtydligar lagstiftningen. Riktlinjerna syftar till att skapa samsyn om utredning, beslut och verkställighet och är tänkt att fungera som ett stöd och en vägledning för vård- och omsorgsnämndens biståndshandläggare, som arbetar på delegation från nämnden. Biståndshandläggarna fattar myndighetsbeslut som baseras på bedömningar av den enskildes individuella behov.

Syftet med riktlinjerna är i första hand att fungera som vägledning i samband med myndighetsutövningen för att säkerställa en rättssäker, jämlik och enhetlig handläggning samt en likvärdighet i behovsbedömningen. Riktlinjerna har även syftet att ge medborgare och förtroendevalda insyn i handlägningsprocessen och aktuell lagstiftning samt klargöra hur socialtjänstlagen ska tillämpas i Vetlanda kommun när det gäller biståndsbedömning äldreomsorg.

Det är viktigt att poängtera att riktlinjerna inte innebär någon inskränkning i den enskildes rätt att få till stånd en individuell prövning av sin ansökan. Varje biståndsbeslut ska utgå från den enskilde individens behov.

Målsättning och inriktning

Äldreomsorgen i Vetlanda kommun ska präglas av de övergripande målsättningarna och den nationella värdegrunden som är lagfäst i 5 kap. 4 § Socialtjänstlagen. Där går det att läsa följande: *”Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.”*

Utgångspunkten är att de bärande principerna i lagen ska förverkligas vid bedömning av behov och utförande av insatser. Detta framgår även av vård- och omsorgsförvaltningens vision, verksamhetsidé och lokala värdegrund.

Vård- och omsorgsförvaltningens vision

Vi ska inspirera och motivera människor till ett självständigt liv med livskvalitet.

Vård- och omsorgsförvaltningens verksamhetsidé

Vi ska genom förebyggande och individuella insatser skapa trygghet och delaktighet för individer och grupper med olika behov. Verksamheten ska bedrivas med god kvalitet, ett bra bemötande och respekt för den enskilde.

Äldreomsorgens värdegrund

Du och dina närstående ska utifrån dina egna förutsättningar få känna trygghet, bevara din integritet och leva det liv, socialt och praktiskt, som du själv önskar. Med lyhördhet och respekt i verksamheterna ska detta göras möjligt.

Ansvarsfördelning inom förvaltningen

Vård- och omsorgsnämnden i Vetlanda skiljer på myndighetsutövning och verkställighet. Biståndshandläggare tar emot den enskildes ansökan, utreder och bedömer den enskildes behov samt beslutar, på delegation från vård- och omsorgsnämnden, om insatser med stöd av socialtjänstlagen.

Biståndshandläggaren dokumenterar också utredning och beslut i enlighet med socialtjänstlagens och förvaltningslagens bestämmelser. I samband med utredningen utformas mål för insatsen. Efter ett bifallsbeslut lämnas en beställning av insatsen till aktuell utförare. Vård- och omsorgsnämndens utförare verkställer de beviljade biståndsbesluten och ansvarar för att genomföra de insatser som biståndshandläggaren har beställt. Biståndshandläggaren ansvarar för kontinuerlig uppföljning och omprövning av biståndsbeslutet.

Biståndshandläggaren utreder och fattar enligt delegation beslut om VAD som skall utföras och utförare ansvarar för HUR genomförandet av insatsen ska ske.

Som stöd för att reglera volymer och bemanning inom verksamheterna finns schabloner avseende beräknad tidsåtgång för olika insatser. Behövs i enskilda ärenden mer tid är det en fråga för utföraren att lösa. Undantag är om insatserna avviker väsentligt från beviljad schablontid. En god och kontinuerlig samverkan och dialog mellan biståndshandläggare och utförare är nödvändig för att säkerställa en effektiv verksamhet med god kvalitet.

Utgångspunkter från gällande lagstiftning

Förvaltningslagen

Förvaltningslagen¹ reglerar hur ärenden som rör enskilda skall handläggas av myndigheten på förvaltningen. I sjunde paragrafen framkommer att handläggningen där enskild är part skall handläggas så enkelt, snabbt och effektivt som möjligt utan att säkerheten eftersätts.

Myndigheten skall vid handläggningen beakta möjligheten att själv hämta in upplysningar och yttranden från andra myndigheter vid behov. Ett lättbegripligt språk ska eftersträvas. I förvaltningslagen definieras inte begreppet part. Det som nämns är den enskilde som är part eller en sökande, klagande eller annan part. I praxis tolkas detta som att en sökande som får ett avslag då blir en klagande. Detta innebär att endast den person som själv vill ansöka om bistånd från myndighetsenheten är, i juridisk mening, part i ärendet. Det är därmed endast denna person som kan ansöka, överklaga samt som har rätt att ta del av uppgifter i ärendet. Om den enskilde saknar förmåga att på egen hand ta ställning kan en legal företrädare såsom god man eller förvaltare bevaka den enskildes rättigheter. Mer om detta finns att läsa på sidan 13: *Företrädare för den enskilde*.

Tolk

När den enskilde inte behärskar det svenska språket eller har en syn-, hörsel- eller talskada ska myndigheter vid behov anlita tolk eller tillhandahålla kommunikationshjälpmedel². Även handlingar ska översättas om detta behövs. Biståndshandläggaren ska förvissa sig om att den enskildes uppgifter och synpunkter kommer fram och att den enskilde kan tillgodogöra sig den information som lämnas. Såvida inte en fullständig förståelse i kommunikationen kan säkerställas på annat sätt ska en auktoriserad tolk anlitas. Att tolk eller kommunikationshjälpmedel används vid kommunikation ska dokumenteras i den enskildes journal i verksamhetssystemet.

Socialtjänstlagen, SoL

Av socialtjänstlagens portalparagraf framgår att människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor samt aktivt deltagande i samhällslivet ska främjas. Socialtjänsten (där äldreomsorgen ingår) ska vidare inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser³.

Viktiga utgångspunkter i socialtjänstlagen som berör äldreomsorgens område:

- alla insatser som ges med stöd av socialtjänstlagen ska bygga på den enskildes självbestämmande och integritet.

¹ Förvaltningslag 2017:900

² Förvaltningslagen 13 §

³ Socialtjänstlagen 2001:453 kapitel 1 § 1

- den som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin försörjning eller för sin livsföring i övrigt.
- alla äldre människor ska ges möjlighet att leva och bo självständigt under trygga och värdiga förhållanden och när detta inte längre är möjligt ska den enskilde ges möjlighet till ett bra boende med det stöd och den hjälp som han eller hon behöver.
- en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra ska också möjliggöras
- de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre ska också erbjudas hjälp och stöd för att underlätta hans eller hennes situation.

Socialtjänstlagens 4 kap. 1 § reglerar rätten till bistånd. Där uttrycks att den person som inte själv kan tillgodose sina behov eller som kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin livsföring. Biståndet skall tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå och utformas så att det stödjer den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv.

Enligt socialtjänstlagen har den som uppfyller vissa kriterier rätt till bistånd. Detta frångår dock inte den enskilde hans eller hennes eget ansvar att klara sin försörjning och livsföring i övrigt. Begreppet livsföring i övrigt sammanfattar en lång rad olika behov av hjälp och stöd, service, behandling, vård och omsorg. Behoven ska tillgodoses med lämpliga insatser utifrån den enskildes situation. Innehållet i insatserna eller typer av insatser är därför inte preciserade i lagen.

Alla ansökningar om bistånd (för att nå upp till skälig levnadsnivå) ska prövas enligt socialtjänstlagens 4 kapitel 1 §. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan enligt 16 kap. 3 § SoL överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Vid alla ansökningar ska det utredas om behovet kan eller ska tillgodoses på annat sätt.

Enligt 3 kap 3 § SoL skall insatserna vara av god kvalitet, vilket förutsätter:

- att tjänsten ska vara likvärdig oavsett var den enskilde bor och vem som utför omvårdnadsinsatserna, kommunala eller privata utförare.
- att personalen skall ha lämplig utbildning och erfarenhet
- att utförande av insatser ska utgå från den enskildes behov och önskemål
- att alla ska bemötas med individuellt anpassade insatser efter sina behov och förutsättningar, oavsett kön etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck och ålder.

Vad innebär skälig levnadsnivå?

Det bistånd som beviljas enligt socialtjänstlagen ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Skälig levnadsnivå ger uttryck för vissa minimikrav vad gäller kvaliteten och omfattningen på den beviljade insatsen, det ger dock inte den enskilde någon obegränsad frihet att välja tjänster oberoende av kostnad. Vad som är skälig levnadsnivå måste bestämmas utifrån de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall, det vill säga den enskildes individuella behov. Vad som kan anses innefattas i begreppet skälig levnadsnivå definieras även fortlöpande i prejudicerande domar.

En utgångspunkt för bedömningen av vad som är skäligt ska alltid vara den enskildes rätt till ett värdigt och så långt som möjligt självständigt liv, trots det underläge som inträder då den enskilde blir i behov av stöd i sin vardag. En nyckel till vilka insatser som kan komma i fråga är inte bara fysiska eller psykiska behov utan också den enskildes vardag innan behovet uppstått. Att behov av stöd uppstår ska inte få hindra att den enskilde också får stöd att fortsätta leva som tidigare i de delar av vardagen där funktionerna är intakta nog för att tillåta det.

Kvarboendeprincipen

Socialtjänsten skall verka för kvarboende vilket innebär att enskilda så länge som möjligt, skall kunna bo kvar i den egna bostaden med stöd av hemtjänst och kompletterande insatser. Insatserna skall planeras i nära samverkan med den äldre och om så önskas med närstående/legal företrädare och/eller övrigt nätverk. Så långt möjligt och utifrån vars och ens förutsättningar skall insatserna stödja möjligheterna till ett självständigt och värdigt liv.

Sekretess och tystnadsplikt

I kommunal verksamhet gäller offentlighets- och sekretesslagen⁴. Tystnadsplikt och sekretess gäller för uppgifter om enskildas personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller dennes anhöriga lider men.

Rapporteringskyldighet av ej verkställda beslut

Kommuner ska inom skälig tid verkställa sina beslut om bistånd. Om ett gynnande beslut inte verkställts inom tre månader ska nämnden rapportera detta till Inspektionen för vård och omsorg IVO. Nämnden ska även rapportera om en insats har avbrutits och inte verkställts på nytt inom tre månader. Om IVO bedömer att den enskilde har fått vänta oskäligt länge på att ett beslut ska verkställas kan IVO ansöka om utdömande av en särskild avgift. Det är förvaltningsrätten som beslutar om särskild avgift.

Informationsskyldighet

Biståndshandläggarna ska alltid informera om utbudet av övriga relevanta samhällstjänster såsom t.ex. aktiveringen på de särskilda boendena, lunchservering, träffpunkter, dagverksamheter, anhörigstöd, frivilligorganisationer och hushållsnära tjänster.

Kommunen har informationsskyldighet även till personer som har behov av insatser men som inte är motiverade att ta emot stöd.

Skyldighet att rapportera missförhållanden (lex Sarah)

Biståndshandläggare och verksamma inom omsorger för äldre eller personer med funktionsnedsättning ska vaka över att dessa får god omvårdnad och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller på annat sätt får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för missförhållande i omsorgen om någon enskild,

⁴ OSL 2009:400

ska genast rapportera det till nämnden eller till utförare som anlitas av nämnden. Om missförhållandet eller risken för missförhållande inte avhjälpas utan dröjsmål, eller bedöms vara av allvarig karaktär, ska nämnden eller ansvarig utförare anmäla detta till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Våld i nära relation

Äldre som utsätts för hot och våld i en nära relation ska särskilt uppmärksammas. I Vetlanda kommun är det socialnämnden som har huvudansvaret för stöd och insatser samt samordningen av frågor kring våld i nära relationer. I de fall en äldre person behöver insatser på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning och samtidigt insatser på grund av utsatthet för hot eller våld ska samverkan ske mellan de båda nämnderna. Överenskommelse och rutiner för hur samverkan ska ske i det enskilda fallet är gemensamt framarbetade mellan förvaltningarna. Det är av stor vikt att medarbetare inom vård- och omsorgsförvaltningen har kunskap om våld i nära relationer för att kunna upptäcka behov och vägleda utsatta individer till rätt stöd och hjälp.

Samordnad individuell plan SIP

Samordnad individuell plan, SIP, ska upprättas tillsammans med den enskilde om insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård behöver samordnas⁵. Planen ska upprättas om kommunen eller regionen bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda och om den enskilde samtycker till att den upprättas. Arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål.

Om slutenvården bedömer att den enskilde har behov av insatser från kommun och region ska en SIP upprättas i enlighet med lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård.

Anhöriga ska ges möjlighet att delta i arbetet med planen, om den enskilde samtycker till det. Andra aktörer kan föreslå att en samordnad individuell plan upprättas samt kan delta i arbetet med planen.

Av planen ska det framgå

1. vilka insatser som behövs
2. vilka insatser respektive huvudman ska svara för
3. vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller landstinget och
4. vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen.

Ansvarsfördelning kommuner emellan

I kapitel 2a i Socialtjänstlagen framgår ansvarsfördelningen mellan kommuner i fråga om stöd och hjälp till den enskilde.

⁵ 2 kap. 7 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL och 16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL

Bosättningskommun och vistelsekommun

För de flesta personer är bosättnings- och vistelsekommunen en och samma kommun. Bosättningskommunen ansvarar för stöd- och hjälpinsatser till den enskilde oavsett om han eller hon vistas i bosättningskommunen eller tillfälligt i en annan kommun. Ansvaret omfattar att utreda behov, besluta, verkställa och finansiera de stöd och hjälpinsatser som den enskilde behöver. Detta ansvar gäller även om behovet av bistånd endast föreligger när den enskilde vistas i vistelsekommunen.

Den enskilde avgör själv vilken kommun som är bosättningskommun när

- den enskilde har en starkare anknytning till en annan kommun än den kommun han eller hon är stadigvarande bosatt i
- den enskilde saknar stadigvarande bostad, oavsett om han eller hon är folkbokförd där eller inte.

En vistelse i en annan kommun kan leda till att bosättningskommunen ändras, beroende på den enskildes avsikter. En kommun som anser att ett ärende ska flyttas över till en annan kommun ska begära det hos den andra kommunen. Ärendet flyttas då över om den enskilde har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt. En begäran ska vara skriftlig. Den andra kommunen ska skriftligen och utan dröjsmål meddela sin inställning⁶.

Vistelsekommunens ansvar i akuta situationer

Situationer kan uppstå oväntat och oförutsett och då har vistelsekommunen ansvar för utredning, beslut, verkställighet och kostnader för de insatser som behövs omedelbart. Praxis har utvecklats för hur akuta situationer bör tolkas. Vilka insatser som kan komma ifråga beror på förhållandena i det enskilda fallet.

Vid en akut situation ska den enskildes behov i första hand tillgodoses genom hemtjänstinsatser. Om hemtjänsten inte omgående kan tillgodose behoven kan en tillfällig lösning i form av korttidsplats beviljas, i väntan på bosättningskommunens beslut.

I vissa fall ska vistelsekommunen bistå bosättningskommunen

När personer till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom tillfälligt vistas i en annan kommun och då behöver stöd och hjälp ska vistelsekommunen bistå bosättningskommunen med utredning och verkställighet och bosättningskommunen begär det.

När bosättningskommunen har begärt verkställighet enligt ovan ska bosättningskommunen ersätta vistelsekommunen för verkställighetskostnaderna. Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar för motsvarande insatser.

⁶ Kap 2a § 10 SoL

Ansvar för asylsökande

Asylsökande som till följd av till exempel funktionshinder eller ålder är i behov av hemtjänst eller ett boende som är anpassat på annat sätt ska få dessa behov tillgodosedda av Migrationsverket inom ramen för LMA (Lagen om mottagande av asylsökande m.fl.), såväl dem i anläggningsboende som dem i eget boende.⁷

Migrationsverket har det övergripande ansvaret för mottagandet av asylsökande. Asylsökande har därmed inte rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL för sådana förmåner som motsvarar det bistånd som en asylsökande har rätt till enligt LMA. Det stöd som lämnas enligt LMA består av logi samt ekonomisk ersättning i form av bostadsersättning, daggersättning och särskilt bidrag. Asylsökande som inte själva ordnar bostad har rätt till logi på en förläggning. I förarbetena till LMA framgår att mottagandet så långt som möjligt ska vara individuellt anpassat och att den som behöver särskild omvårdnad måste få sådan anpassad efter behoven⁸

Anhörigstöd

Av Socialtjänstlagens 5 kap. 10 § framgår att nämnden även ska erbjuda stöd för att underlätta för personer som vårdar eller ger stöd till en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående med funktionsnedsättning.

Det finns olika former av insatser som syftar till att fysiskt, psykiskt eller socialt underlätta den anhöriges situation. Vård- och omsorgsförvaltningen erbjuder bland annat stöd genom anhörigkonsulent och demenssjuksköterska och dels genom stöd- och hjälpinsatser till den enskilde som ger en avlastande effekt för anhöriga. Stödet ska vara individuellt anpassat och utformat i samråd med berörda parter. Exempel på insatser är avlösarservice, hemtjänstinsatser, växelvård och dagverksamhet.

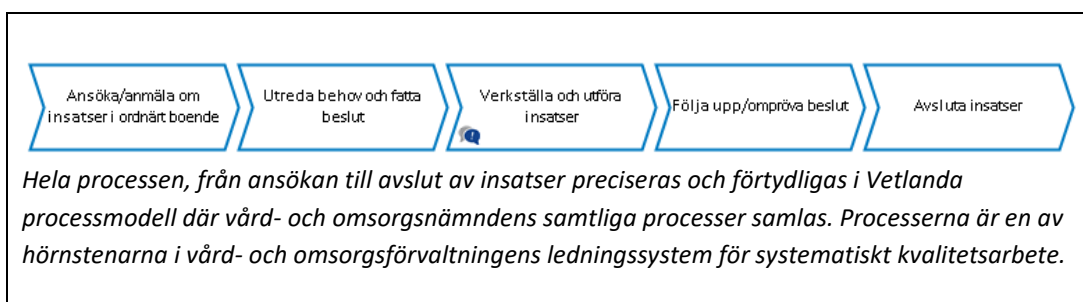
⁷ SKL, Uppdaterat PM, aug-17 - Vem ansvarar för att ge bistånd i form av hemtjänst till asylsökande?

⁸ Prop. 1993/94:94 s. 26 f och s. 35

Vägledning i handläggningsfrågor

När en ansökan inkommer

När biståndshandläggaren genom en ansökan eller på annat sätt får kännedom om att en enskild kan vara i behov av insatser ska handläggaren skyndsamt inleda en utredning. Om uppgifterna inkommer från någon annan än den enskilde själv ska biståndshandläggaren ta kontakt med den som uppgifterna berör för att utröna om det finns behov av insatser. Socialtjänstlagen innehåller dock inga möjligheter till tvångsinsatser, vilket innebär att en utredning av den enskildes behov och beslut om insatser endast kan genomföras om den enskilde själv vill det.

Företrädare för den enskilde

Anhöriga har ingen laglig rätt att företräda den enskilde om de inte är den sökandes formella ombud (fullmakt) eller legala företrädare (god man eller förvaltare).

Om den enskilde saknar förmåga att på egen hand ta ställning kan legal företrädare ansöka om insatsen för den enskilde.

Den enskilde har rätt att anlita ett ombud vid sina kontakter med myndigheter. Dessa kan vara den enskildes anhörige, närstående eller någon annan person. I de fall ett ombud inte är den enskildes legala företrädare bör en formell fullmakt undertecknas. I specifika fall kan det bli nödvändigt att en muntlig fullmakt mottages. En muntligt mottagen fullmakt ska alltid dokumenteras.

Nämndens ansvar innebär även att anmäla till överförmyndaren om den finner att god man eller förvaltare bör förordnas för någon⁹. Biståndshandläggare skall bistå den enskilde med att ansöka om god man hos Överförmyndaren eller direkt till Tingsrätten.

Det kan det vid vissa tillfällen vara svårt att invänta en legal företrädare och då kan ett presumtvt samtycke vara gällande. Detta samtycke bygger på information från anhöriga eller andra närstående som vill dennes väl.

⁹ enligt 5 Kap 3 § första och andra punkten Socialtjänstförordningen.

Ansökan från personer som vill flytta till Vetlanda kommun

En person som önskar flytta till annan kommun, men som till följd av ålderdom, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser, får hos den kommunen ansöka om sådana insatser enligt 2 kap 8 § Socialtjänstlagen. Detta förutsätter dock att den enskilde inte kan bosätta sig utan att inflyttningsskommunen erbjuder behövliga insatser.

En sådan ansökan ska behandlas som om den enskilde vore bosatt i inflyttningsskommunen. Sökta insatser prövas enligt 4 kap 1 §. Utredning från bosättningskommunen ska begäras in som underlag till beslut, alternativt att hembesök görs i den enskildes nuvarande bostad.

Individens behov i centrum (IBIC)

Individens behov i centrum, IBIC, är det handläggnings- och dokumentationsstöd som biståndshandläggaren använder för att identifiera och beskriva den enskildes behov, resurser, uppsatta mål och resultat. IBIC innebär att det är den enskildes behov som ska styra vilka insatser som kan erbjudas och hur de sedan kan utformas. Med ett behovsriktat arbetssätt görs en inventering som omfattar behov, resurser och mål. Dessa beskrivs innan insatsen bestäms och är utgångspunkten för både hur insatsen kan utformas och hur den kan genomföras och följas upp.

IBIC används för att beskriva och dokumentera den enskildes behov, resurser och mål oavsett boendeform. Beskrivningen utgör sedan underlag för bedömning och beslut av insats, utformning av uppdrag till utföraren, utförarens planering och genomförande av insatser. Beskrivningen gör det också möjligt att följa upp individens resultat och värdera målpuppfyllelse.

IBIC bygger på den Internationella klassificeringen av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa, ICF, som gör det möjligt att beskriva den enskildes situation både fysiskt, psykiskt och socialt. Den enskildes behov och resurser blir synliggjorda och uppmärksammade, vilket ger stöd vid val av lämpliga insatser. För att förstå vad som är den enskildes verkliga behov behöver biståndshandläggaren ta reda på vad som är den enskildes aktuella problem och hur mycket det begränsar hans eller hennes dagliga liv. Lika viktigt är att ta reda på vilka egna resurser den enskilde har och vad han eller hon förväntar sig av en eventuell insats, dvs. individens egna önskade målbild.

Utreda och bedöma behov

En bedömning av den enskildes behov görs av biståndshandläggaren utifrån den enskildes ansökan om hjälp och stöd. Det är med andra ord den enskilde själv som i ansökan, med biståndshandläggarens hjälp, ska definiera vilka behov som ska utredas. Behovet av insatser motsvaras av skillnaden mellan det bedömda funktionstillståndet och det avsedda.

När biståndshandläggaren utreder en ansökan om stöd och hjälp enligt IBIC görs detta utifrån den enskildes behov inom elva livsområden;

- Lärande och tillämpa kunskap
- Allmänna uppgifter och krav
- Kommunikation
- Förflyttning
- Personlig vård
- Hemliv
- Mellanmänskliga interaktioner och relationer
- Utbildning, arbete, sysselsättning och ekonomiskt liv
- Samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv
- Känsla av trygghet (kroppsfunction)
- Personligt stöd från person som vårdar eller stödjer en närstående (omgivningsfaktor)

När behoven strukturerats upp utifrån de livsområden som aktualiserats gör biståndshandläggaren en bedömning av om sökandens behov är sådana att han eller hon behöver bistånd från vård- och omsorgsnämnden för att uppnå en skälig levnadsnivå eller om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Ansökta behov som kan tillgodoses på annat sätt ska leda till beslut om avslag. Även en begränsning i omfattning eller innehåll i förhållande till ansökan innebär att den enskilde har rätt till ett beslut om avslag. Om en ansökan avslås helt eller delvis ska biståndshandläggaren i sin bedömning motivera varför avslag meddelats.

Biståndshandläggaren ska föreslå insatser som tillgodoser de behov som utredningen synliggjort. Det är möjligt att biståndshandläggaren i detta läge föreslår en insats som den enskilde själv inte önskar. Den enskilde har alltid rätt att avböja insatser som han eller hon inte vill ha. Insatser kan inte beviljas mot den enskildes vilja. Handläggaren och den enskilde behöver i dessa fall resonera vidare kring om det finns andra alternativa insatser som lämpligen kan tillgodose behoven. Handläggaren ska dokumentera den enskildes ställningstagande till förslag på insatser.

Val av insatsform

I vissa fall kan situationen uppstå att den enskilde gärna vill ha en viss typ av insats för att få sitt behov tillgodosett. Det kan t.ex. vara fallet om den enskilde gärna vill bo kvar hemma med hemtjänst trots att han eller hon i och för sig uppfyller kriterierna för att bli beviljad särskilt boende.

När det gäller utformandet av hjälpinsatser sägs det bl.a. så här i förarbeten till socialtjänstlagen: *"Vid bedömningen av vilken insats som kan komma i fråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. Det kan enligt regeringens mening inte finnas en obegränsad frihet för den enskilde att välja sociala tjänster oberoende av kostnad."*¹⁰

¹⁰ prop. 2000/01:80 s 90 f

Detta innebär att det ibland kan bli aktuellt för biståndshandläggaren att avslå den insats som den enskilde själv önskar, med hänvisning till att nämnden kan erbjuda en annan insats som är lämpligare och mer kostnadseffektiv.

Om behovet kan tillgodoses på annat sätt

Behovsbedömningar ska bygga på en helhetssyn av den sökandes situation, möjligheter och behov. Vid bedömningen ska de fysiska, psykiska, sociala och andliga behoven uppmärksammas och beaktas. Bedömningen ska vara allsidig och noggrann. Vid utredningen ska biståndshandläggaren ställa följande frågor:

- Kan den sökande själv tillgodose sina behov
- Kan den sökande få sina behov tillgodosedda på annat sätt?
- Behöver behovet tillgodoses för att den sökande ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå?

Rätt till bistånd inträder först när den enskilde inte själv eller på annat sätt kan få sitt behov tillgodosett. Den enskilde har ett eget ansvar för sin situation och för sina livsval. Nedan anges några vanliga gränsdragningar som aktualiseras vid biståndsbedömningar.

Hushållsgemenskap - ett gemensamt ansvar för hemmet

I biståndsbedömningen ska handläggaren beakta om det finns hushållsgemenskap. Makar har ett gemensamt ansvar för praktiska sysslor i hemmet enligt 1 kap 2 och 4 §§ äktenskapsbalken¹¹. Nämnden ska inte ta över den icke biståndsbehövande makens/makans ansvar för skötseln av det gemensamma hushållet. Mer direkt personliga omvårdnadsbehov anses däremot inte ligga inom detta ansvar. Samma principer som för makar ska tillämpas för sammanboende par samt personer som av annan anledning delar hushåll. Det innebär att om flera personer delar hushåll, förutsätts de bidra efter förmåga till skötseln av hushållet. Om flera personer som delar hushåll har behov av insatser för praktiska sysslor ska samtliga personer i hushållet ansöka om stöd. I dessa fall ska biståndsbeslutet delas mellan personerna i hushållet.

Avgränsning till hälso- och sjukvårdsinsatser

Åtgärder som endast kan utföras av viss behörig personal eller kräver viss sjukvårdsutbildning eller mer omfattande instruktion och handledd träning är att beteckna som hälso- och sjukvård. För att hemtjänstpersonal ska utföra sådana åtgärder krävs en delegering från ansvarig distriktssköterska. Sådana åtgärder är inte omvårdnadsinsatser enligt socialtjänstlagen och omfattas därför inte av biståndsbeslutet.

Om ansvarig inom hälso- och sjukvården bedömer att hälso- och sjukvårdsuppgifter kan utföras som egenvård kan insatser beviljas för egenvård. En förutsättning för att beviljas bistånd är i dessa fall att den enskilde själv klarar av att ta ansvar för uppgiften men behöver praktiskt hjälp. Behovet ska inte kunna tillgodoses på annat sätt.

¹¹ Äktenskapsbalken 1987:230 och Sambolagen (2003:376)

Barnperspektiv

Om det finns barn i den enskildes hushåll ska detta alltid beaktas. Med barn avses alla som är under 18 år. I vissa fall, särskilt om barnen är små, kan barnperspektivet innebära att omfattningen av insatser eller utförandet av insatserna delvis bestäms utifrån beaktande av barnens bästa. Att det finns små barn i hushållet kan t.ex. innebära att det finns särskilda skäl att välja en verkställighetsform som tillgodoser barnets behov av kontinuitet.

Husdjur

Socialtjänstlagen innebär endast rätt till bistånd för att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå. Det innebär att den enskildes livsval i vissa fall inte omfattas av biståndsrätten. Endast i mycket sällsynta fall kan husdjur anses nödvändiga för den enskildes livsföring och därmed berättiga till bistånd. Utgångspunkten för den som bor hemma med husdjur är att ägaren har det fulla ansvaret för sitt husdjur. Det innebär att nämnden inte beviljar hjälp med t.ex. rastning av hundar, utfodring av djur eller liknande åtgärder som syftar till att tillgodose behoven hos husdjuret.

Dokumentation

Biståndshandläggaren ska säkerställa att allt som kommer fram i utredningen om den enskilde och som har avgörande betydelse för ställningstagande och beslut dokumenteras. Dokumentationen ska ske löpande och vara väl strukturerad och tydligt utformad. Det ska framgå vad som är faktiska omständigheter och händelser av betydelse och vad som är bedömningar¹². Väl utformad dokumentation underlättar individuell uppföljning av beslut, intern kontroll och tillsyn samt överprövning av beslut i förvaltningsdomstol.

Kommunicera material

Innan biståndshandläggaren fattar beslut i ett ärende ska den enskilde ges möjlighet att yttra sig över det material som ligger till grund för bedömningen. Detta för att säkerställa att biståndshandläggaren har uppfattat situationen och behovet rätt och att utredningsmaterialet innehåller korrekta och fullständiga uppgifter. I förvaltningslagens 25 § kan man läsa följande: *"Innan en myndighet fattar ett beslut i ett ärende ska den, om det inte är uppenbart obehövt, underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet"*.

I de fall som biståndsbeslutet enbart innehåller bifall av en ansökan behöver inte underlaget kommuniceras.

Beslut och överklagande

En enskild som inkommit med en ansökan har alltid rätt att få ett beslut. Beslutet kan innebära att insatser beviljas eller avslås, helt eller delvis. Beslutet ska vara utformat så

¹² Socialstyrelsen (2015). Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten

att den enskilde lätt kan förstå vad det innebär. Beslutet ska även ange under vilken tidsperiod som en insats beviljas.

Beslutsmotivering

I beslutet ska det framgå vad som har beslutats samt enligt vilket lagrum beslutet är fattat. Beslutet ska även innehålla en beslutsmotivering för att den enskilde bättre ska kunna förstå varför ett visst beslutet är fattat.

Ett beslut kan vara bifall, delavslag eller avslag på ansökan. Vid avslagsbeslut kan motiveringen aldrig vara generell, exempelvis "behovet kan tillgodoses på annat sätt". Det ska framgå vad ett annat sätt är i den aktuella situationen.

Den enskilde underrättas skriftligt om beslutet, oavsett om det begärs eller inte. Biståndshandläggare överväger om det finns fler parter som ska underrättas.

Förbehåll

Beslutet ska innehålla ett förbehåll som gör den fortsatta giltigheten av beslutet beroende av en omprövning från nämnden. Beslutet kan därmed återkallas när den enskilde inte längre har behov av insatsen. Det är dock viktigt att förbehållet kan förstås av den enskilde och vid vilka precisa förutsättningar en omprövning kan komma att göras.

Förbehållet innebär att biståndshandläggare har en regelbunden och löpande uppföljning av behovet av insatsen och ger möjlighet till omprövning när ändrade förhållanden råder.

Tidsbegränsade beslut

Tidsbegränsade beslut används endast om

- biståndsbehovet bedöms vara kortvarigt
- biståndsbehovet kan antas variera över tid
- biståndsbehovet är svårbedömt och tillräcklig utredning saknas av insatserna antas kunna förändras över tid

Om ett beslut tidsbegränsas har biståndshandläggaren ansvar för uppföljning av insatsen och att det fattas ett nytt beslut i god tid innan det tidigare beslutet upphört att gälla.

Gynnande beslut

Huvudregeln är, av hänsyn till den enskildes trygghet och behov av att kunna inrätta sig efter ett fattat beslut, att gynnande myndighetsbeslut inte kan ändras till den enskildes nackdel eller återkallas¹³. Undantag är om:

¹³ 37 § Förvaltningslagen

- det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas,
- beslutet har fattats utifrån felaktiga eller vilseledande uppgifter från den enskilde
- om tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart.

Om ett gynnande beslut ändras utifrån någon av dessa undantag är det ett beslut som avser myndighetsutövning. Ett sådant beslut kan inte fattas av utförare som verkställer beslutet. Vid ändrade förhållanden ska först alltid en omprövning av beslutet göras av biståndshandläggare¹⁴.

Att överklaga ett beslut

Ett avslagsbeslut eller ett delavslagsbeslut som myndigheten fattar kan överklagas. Om någon är missnöjd med ett beslut bör han eller hon alltid höra av sig så fort som möjligt. Ett överklagande av ett myndighetsbeslut måste ha inkommit till nämnden inom tre veckor från det att den enskilde tog del av beslutet, annars avvisas överklagandet. Överklagandet ska vara ställt till förvaltningsrätten och bör innehålla en beskrivning av varför den enskilde är missnöjd med beslutet.

Verkställighet

Möjlighet att välja hemtjänstutförare

I Vetlanda kommun har en person som beviljats hemtjänstinsatser rätt att välja utförare av hemtjänst under förutsättning att utföraren godkänts av vård- och omsorgsnämnden inom ramen för valfrihetssystemet för hemtjänst¹⁵. Biståndshandläggaren ska informera om vilka utförare den enskilde har möjlighet att välja mellan. Biståndshandläggaren ska också hjälpa den enskilde med att byta utförare när så önskas.

Hemtjänst nattetid ingår inte i valfrihetssystemet utan utförs alltid av kommunens hemtjänst.

Utforma beställning

När ett bifallsbeslut är fattat ska biståndshandläggaren utforma en beställning till den utförare som ska verkställa beslutet. En beställning skapas utifrån vad som framgår i utredningen och tillhörande beslut. Beställningen är grunden till hur verksamheten ska utföra de beviljade insatserna.

I beställningen till utföraren ska insatsernas mål och syfte tydligt framgå samt vilket behov av stöd och hjälp som verksamheten behöver ge för att tillgodose den enskildes behov. Eventuella önskemål från den enskilde kring insatsernas utformning, som framkommit i samband med utredningen, ska också framgå i beställningen till utföraren. Uppgifterna i beställningen lämnas efter den enskildes samtycke.

¹⁴ Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, Socialstyrelsen, sid 167 ff

¹⁵ Lag (2008:962) om valfrihetssystem, LOV

Biståndshandläggarens ansvar att följa upp beslut om insatser

Biståndshandläggare har till uppgift att regelbundet följa upp beslutade insatser när behoven förändras eller en gång per år. Hur ofta uppföljning behöver ske avgörs från fall till fall. Insatserna ska följas upp så länge de pågår. Tidsbegränsade beslut behöver följas upp i samband med att de går ut.

Uppföljning ska ske systematiskt och bygga på samtal med den enskilde och uppgifter från utföraren.

Uppföljning med den enskilde kan genomföras genom telefonkontakt, videosamtal, hembesök eller vid vård- och omsorgsplanering.

Uppföljning syftar till att bedöma om den enskilde får sina aktuella behov tillgodosedda och om det är aktuellt att ompröva eller besluta om nya insatser. Uppföljning kan även förledas av att synpunkter och klagomål har framförts av personen själv eller dennes närstående.

Uppföljningen ska visa hur bra insatsen tillgodoser den enskildes behov. I uppföljningssamtalet undersöks den enskildes upplevelse av kvaliteten på till exempel bemötande, inflytande och genomförande. En sammanvägning och analys av det förändrade funktionstillståndet och tidigare beslutad insats kan påverka eller förändra behovet av insatser och leda till en ny ansökan och utredning. Kvarstår samma behov kan det ändå innebära att målen förändras. Nya uppgifter ska utgöra ett underlag för utförarens planering av genomförandet och lämnas till utföraren.

Vägledning i bedömningsfrågor

Hemtjänst

Hemtjänst innebär bistånd i form av omsorg eller service i eller i anslutning till den enskildes bostad. Insatsen beviljas utifrån individuell behovsbedömning. Hemtjänst kan beviljas under dygnets alla timmar som punktinsatser. Hemtjänst delas upp i omsorgsinsatser och serviceinsatser. Omsorgsinsatser innebär personlig omvårdnad, tillsyn, promenader e.d. Med serviceinsatser avses praktisk hjälp i och kring hemmet inkl. inköp och matdistribution.

Den som önskar ska kunna bo kvar i sin bostad till livets slut. Är behoven så omfattande, stora och varaktiga att en skälig levnadsnivå inte kan garanteras i hemmet hänvisas den enskilde till att ansöka om plats i särskilt boende. Med omfattande behov avses som riktmärke hemtjänstinsatser som motsvarar 120 utförda timmar per månad eller mer.

Nedanstående riktlinjer är tänkta att fungera som vägledning för biståndshandläggaren för att skapa samsyn och enhetlighet i handläggningen. Det är dock alltid det individuella behovet som avgör bedömningen i varje enskilt ärende.

Serviceinsatser

Den enskildes eller hushållets gemensamma resurser och förmågor att utföra eller delta i göromålen ska beaktas i biståndsbedömningen.

Städning

I insatsen städning ingår, förutom underhållsstädning av maximalt två rum och kök (dammsugning, golvtorkning och damning) samt hygienutrymmen, moment såsom:

- avfrostning och rengöring av kyl/frys,
- ugn- och spisrengöring,
- rengöring av köksskåp och köksluckor
- städning av balkong/uteplats
- fönsterputs och gardinuppsättning

Dessa moment ska inrymmas inom ramen för beviljad tid vilket innebär att den enskilde får avstå viss del av underhållsstädningen en viss vecka om något av dessa städmoment önskas.

Vägledande omfattning: 1,5 timmar var tredje vecka för en bostad på två rum och kök.

För makar/sambos fördelas tiden på båda vilket innebär 45 minuter per person.

Om bostaden är större städas inte hela bostaden vid varje tillfälle. Om bostaden är mindre (1 r o k) är omfattningen en timma var tredje vecka.

Avgränsning

Städning utförs endast när den enskilde är i bostaden. Det går inte att spara timmar från en månad till en annan.

Storstädning såsom vädring av tunga mattor, förråds/vindsstädning beviljas inte som bistånd inte heller rengöring av lampor och putsning av exempelvis kristallkronor, kopparföremål eller silver. Städning eller diskning efter anhöriga eller gäster ingår inte.

Kompletteringsstäd

Kompletteringsstäd gäller delar av bostaden som kök och badrum. När särskilda skäl föreligger kan den enskilde beviljas hjälp med kompletteringsstäd utöver den ordinarie städningen. Skäl till detta kan vara inkontinensbesvär, synproblem, demens, allergi och liknande.

Vägledande omfattning: 30 minuter varannan vecka.

Tvätt/Klädvård

Insatsen tvätt/klädvård innebär hjälp med tvätt av den enskildes kläder, sänglinne och handdukar. Även strykning av gångkläder ingår. Hjälpen omfattar även att bädda rent, boka tvättid, hänga tvätt eller torktumla samt vika eller hänga in ren tvätt.

Vägledande omfattning: Upp till 3 timmar per månad. Insatsen utförs i så stor utsträckning som möjligt i samband med andra beviljade insatser.

Avgränsning

Tvätt eller strykning av anhörigas kläder ingår inte, inte heller mangling eller strykning av sänglinne eller handdukar.

Inköp av dagligvaror

Personer som på grund av funktionshinder eller hög ålder inte kan ta sig till affären och handla dagligvaror och som inte heller kan få hjälp på annat sätt, till exempel genom att på egen hand handla online eller via hemsändningsavtal, har rätt att få bistånd för inköp. Insatsen kan ske på olika sätt:

- I första hand genom hjälp att nyttja hemsändningsavtal eller genom hjälp med att handla online på dator eller surfplatta. Varorna kan sedan antingen fås hemkörda av butiken mot en avgift eller hämtas i butik. Dessa alternativ gäller endast vissa affärer.
- I andra hand i form av att hemtjänstpersonal gör inköp i butik. Detta alternativ används främst i de fall den enskilde vill och kan följa med och handla eller då ovanstående alternativ inte är möjliga.

I insatsen ingår även vid behov hjälp med att skriva inköpslista och hjälp att plocka in varor i skafferi och kylskåp/frys.

Vägledande omfattning: upp till 1 timma per vecka. Inköp av dagligvaror sker normalt 1 gång/vecka.

Avgränsning

Inköpen sker med hjälp av kundkort eller mot faktura så att hemtjänstpersonalen inte behöver hantera kontanter.

Samhällsärenden

Insatsen beviljas för personer som behöver stöd att genomföra ärenden i samhället exempelvis post, bank- och apoteksärenden. Den enskilde ska kunna genomföra de för ärendet avgörande, juridiska aspekterna själv såsom att t.ex. skriva under blanketter och knappa in koder.

Vägledande omfattning: 30 min per månad. Insatsen utförs inom Vetlanda kommun

Avgränsning

Innan insatsen beviljas ska alternativa möjligheter ha undersökts och uteslutits. T.ex kan detta vara betalning via internetbank, autogiro, hemleverans av läkemedel eller hjälp av anhörig eller god man. Ärenden som har karaktären av kultur- eller fritidsintressen ingår inte i denna insats.

Matdistribution

Den som inte själv förmår planera, köpa eller tillaga varm mat och som har svårt att ta sig till en matservering kan få färdiglagad mat levererad till hemmet 1 gång/dag. Maten serveras varm i matlåda. Specialkost är möjligt. Maten tillagas av kommunens kostavdelning och levereras alla veckans dagar.

I matdistributionen kan ingå att ta fram bestick och porslin, servera något att dricka samt att öppna locket på matlåda. Behöver den enskilde ytterligare hjälp i samband med måltiden finns insatsen "hjälp vid matsituation" som en insats inom kategorin personlig omvårdnad.

Vägledande omfattning: Den enskilde kan välja leverans av matlåda upp till 7 dagar i veckan, dock minst 4 dagar i veckan.

Övriga serviceinsatser

Den enskilde kan även få hjälp med övriga serviceinsatser kan såsom t.ex: hjälp att diska, ta ut sopor, hämta posten, bädda sängen, vattna blommor samt rengöring av hjälpmedel såsom rullator, rullstol etc. Dessa insatser sker i samband med övriga beviljade insatser.

Avgränsning

Tjänster såsom snöskottning, sandning, gräsklippning och fastighetsreovering är fastighetsägarens ansvar att ombesörja och beviljas inte som bistånd. Inte heller flyttstädning eller saneringsstädning beviljas. För sådana sysslor hänvisas den enskilde till hushållsnära tjänster.

Hjälp med att bära in ved beviljas enbart om det inte finns någon annan värmekälla än ved, och veden ska finnas lättillgänglig.

Hjälp med att bära in vatten kan enbart ske tillfälligt vid nödsituationer. Tillgång till vatten är ett husägaransvar.

Förenklad biståndshandläggning för vissa serviceinsatser

För personer över 80 år ska serviceinsatserna trygghetslarm, städ, klädvård och inköp kunna erhållas utan föregående behovsprövning, så kallad förenklad beslutsfattande om hemtjänst för äldre. Förenklad beslutsfattande sker utifrån Socialtjänstlagens 4 kap 2 a §.

I samband med att ett förenklad beslutsfattande sker måste den äldre informeras om i vilken utsträckning och på vilket sätt han eller hon kan påverka utförandet av insatserna samt på vilket sätt insatserna kommer att följas upp. Den enskilde ska också alltid informeras om rätten att kunna söka stöd och hjälp enligt 4 kap 1 § SoL.

Trygghetslarm samt serviceinsatser upp till 5 timmar per månad kan beviljas genom förenklad biståndshandläggning.

Personlig omvårdnad

Den personliga omvårdnaden ska tillgodose behov på flera olika livsområden. Till att börja med ingår de fysiska behoven såsom hjälp med personlig hygien, förflyttning, toalettbestyr, på- och avklädning, hjälp vid måltider och egenvård. Men i personlig omvårdnad ingår även psykiska och sociala behov såsom till exempel insatser för att bryta isolering och för att den enskilde ska känna trygghet och säkerhet i det egna hemmet. Exempel på insatser för att möta sociala behov och behov av trygghet är till exempel tillsyn, trygghetslarm, promenad, och social samvaro.

Morgonhjälp

Insatserna är individuellt bedömda utifrån den enskildes behov och förmåga. Med morgonhjälp menas att den enskilde ska bli/vara klar för dagen. Det kan innebära hjälp med personlig hygien, frukost, bäddning, påklädning inkl. stödstrumpor och liknande.

Vägledande omfattning: 30 minuter per tillfälle.

Hur lång tid som beviljas för omvårdnad på morgonen beror på vilka moment den enskilde behöver hjälp med.

Kvällshjälp

Insatserna är individuellt bedömda utifrån den enskildes behov och förmåga. Med kvällshjälp menas att den enskilde ska bli/vara klar för natten. Det kan innebära hjälp med personlig hygien, lättare kvällsmat, avklädning inkl. stödstrumpor och liknande.

Vägledande omfattning: 30 minuter per tillfälle.

Om insats beviljas två gånger per kväll är oftast det ena besöket kortare än 30 minuter. Hur lång tid som beviljas beror på vilka moment den enskilde behöver hjälp med.

Nattinsatser

Insatserna är individuellt bedömda utifrån den enskildes behov och förmåga. Nattinsatser beviljas om den enskilde har behov av hjälp med toalettbesök, byte av inkontinensskydd eller vändning på natten.

Vägledande omfattning: antal besök efter behov, 10-15 min per besök.

Trygghetslarm

Trygghetslarm är en trygghetsskapande insats som syftar till att öka den enskildes trygghet och säkerhet i bostaden. Insatsen skapar även trygghet för anhöriga. Trygghetslarm innebär möjlighet att påkalla hjälp dygnet runt när oförutsedda hjälpbehov uppstår. Insatsen är behovsprövad. Trygghetslarmet fungerar inom bostaden, räckvidden utanför bostaden är begränsad. Är den enskilde över 80 år är det möjligt att ansöka om trygghetslarm genom förenklad biståndshandläggning.

Tillsyn

Tillsyn är en insats som syftar till att tillgodose ett trygghetsbehov hos den enskilde. Tillsyn på dagen (vakentid) kan verkställas i form av telefonsamtal eller personligt besök. Tillsyn på natten verkställs i form av digital tillsyn.

Insatsen tillsyn verkställs genom telefonsamtal i de fall då den enskilde har behov av extra påminnelser eller upplever otrygghet.

Tillsyn i form av personligt besök sker enbart i situationer där den enskilde inte förmår att larma med trygghetslarm, t.ex. vid demenssjukdom samt i avvaktan på att trygghetslarm ska installeras.

Hjälp vid matsituation

Hjälp vid matsituation kan innebära guidning, matning, att personal stannar kvar över måltid för att se att brukaren kommer igång med måltiden och i syfte att vara sällskap.

Vägledande omfattning: 10-20 min per måltid

Tillredning av måltider

Hjälp med huvudmål beviljas i första hand som matdistribution eller som hjälp med att värma mat. Tillredning av måltider kan beviljas för frukost/mellanmål, kvällsmat.

Dusch och personlig hygien

I insatsen ingår förutom duschhjälp även hjälp med att klippa naglar, hårvård, rakning samt att smörja kroppen.

Vägledande omfattning: Dusch och hjälp med personlig hygien beviljas med 30 minuter per tillfälle. I samband med morgon/kvällshjälp beviljas 15 minuter per tillfälle. Dusch beviljas i regel med 1-2 gånger i veckan.

Social samvaro i hemmet

För ett aktivt och hälsosamt liv behövs social samvaro och meningsfulla aktiviteter. Aktiveringarna på de särskilda boendena är öppna även för äldre som bor i ordinärt boende. Aktiveringarna erbjuder social samvaro och meningsfulla aktiviteter. För den som inte kan ta sig till aktiveringarna och som inte heller har insats i form av dagverksamhet, ledsagning eller promenad finns möjlighet till insatsen social samvaro i hemmet. Social samvaro i hemmet kan innebära en pratstund, högläsning, hjälp att läsa post, hjälp att kontakta anhöriga eller liknande. Insatsen beviljas utifrån den enskildes behov. Beviljad tid används efter samråd med den enskilde och dokumenteras tydligt i genomförandeplanen.

Vägledande omfattning: 30 minuter per vecka

Promenad/fysisk aktivitet

Solljus, luft och fysiska aktiviteter utomhus ger positiva effekter på hälsan. Insatsen kan vara en promenad, att få komma ut på gården eller någon annan fysisk aktivitet som sker utomhus eller inomhus. Beviljad tid används efter samråd med den enskilde.

Vägledande omfattning: 30 minuter per vecka

Egenvård

Med egenvård menas i detta sammanhang en hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad personal inom hälso- och sjukvården bedömt att den enskilde själv kan utföra eller utföra med hjälp av någon annan.

För att beviljas insatsen egenvård krävs ett egenvårdsintyg som läkare, distriktssköterska eller sjukgymnast kan skriva ut. Vilka åtgärder som utgör egenvård beror på om den enskilde har förutsättningar att själv klara av att utföra egenvården på ett säkert sätt eller instruera någon att hjälpa till. Bistånd kan beviljas för att utföra insatser som ryms inom begreppet egenvård. Insatsen ingår i maxtaxan.

Övriga insatser i ordinärt boende

Ledsagning

Ledsagning innebär stöd att utträtta ärenden och stöd att ta sig till och från aktiviteter eller besök på vårdcentral eller sjukhus. Syftet med insatsen är att få stöd och hjälp med att komma ut och delta i samhällslivet i skälig utsträckning och därigenom bryta isolering.

Vid bedömning av rätt till ledsagning till vårdinrättning ska den enskildes behov av omvårdnad och stöd under själva resan samt under vistelsen beaktas. Behövs biltransport ska den enskilde bekosta färdtjänst eller sjukresa.

För personer i särskilt boende ska behov av ledsagare tillgodoses genom boendet.

Vägledande omfattning: Upp till 4 timmar per månad.

Avgränsning

Ledsagning beviljas endast inom Jönköpings län och endast om behovet av förflyttning mellan platser inte kan tillgodoses på annat sätt, t.ex. genom färdtjänst, sjukresa, riksfärdtjänst eller med hjälp av anhöriga eller frivilligorganisationer.

Avlösning i hemmet

Avlösning i hemmet är ett tillfälligt övertagande av den anhöriges omsorg. Insatsen beviljas när en anhörig vårdar en närstående, som denne delar hushåll med, i hemmet. Insatsens syfte är att erbjuda avlastning för den anhörige så att denne kan utträtta ärenden eller delta i aktiviteter utanför bostaden. Både den enskilde själv och den anhörige ska kunna känna trygghet under den tid som den anhörige vistas utanför hemmet. Kriterier för att insatsen ska beviljas är att den enskilde har:

- Ett fysiskt och/eller psykiskt funktionshinder av omfattande karaktär samt en anhörig/närstående som vårdar den enskilde i det gemensamma hemmet och som har behov av stöd och avlastning.
- Uppenbara svårigheter att vistas ensam hemma.

Insatsen måste bokas hos hemtjänstgrupp eller kontaktperson minst en vecka i förväg.

Vägledande omfattning: upp till 12 timmar per månad. Insatsen är avgiftsfri.

Dagverksamhet för personer med demensdiagnos

Dagverksamhet för personer med demensdiagnos syftar till att öka den enskildes möjlighet att upprätthålla aktivitetsförmåga, ge kognitiv stimulans, meningsfulla aktiviteter och social samvaro. Syftet är också att underlätta kvarboende i den ordinära bostaden och i förekommande fall avlasta anhöriga i omvårdnadsarbetet.

Verksamheten vänder sig till personer med demensdiagnos samt med minst ett av nedanstående kriterier:

- Ett uppenbart och tydligt behov av tillsyn och omsorg eller aktivering som inte kan tillgodoses med hjälp av hemtjänstinsatser.
- Uppenbara och stora svårigheter att bo kvar hemma utan insatsen dagverksamhet.
- Anhörig/närstående som vårdar den enskilde har behov av stöd och avlastning.

Vägledande omfattning: Inledningsvis 1 dag per vecka. Detta kan, efter uppföljning av beslutet, ökas om behov föreligger. Beslut fattas för ett år i taget.

Korttidsvistelse

Korttidsvistelse innebär en tillfällig vistelse som innefattar omvårdnad, service, aktivering, funktionsbevarande insatser samt stimulans. Kriterier för att beviljas korttidsvistelse innebär omfattande hjälpbehov, det vill säga att insatser via hemtjänsten inte är tillräckliga. Korttidsvistelse har alltid ett tydligt syfte.

Korttidsvistelse beviljas enbart när den enskilde har ett omfattande behov av stöd och vård under hela dygnet. Det ska vara helt uteslutet att den enskildes behov inte kan tillgodoses genom insatser i hemmet.

Korttidsvistelse kan beviljas:

- När anhörig som vårdar den enskilde i hemmet tillfälligt är i behov av stöd och avlastning.
- För personer som har behov av tillsyn och omsorg som inte kan tillgodoses genom hemtjänstinsatser och trygghetslarm i det ordinära hemmet.

Vägledande omfattning: upp till maximalt 3 veckor. En eventuell förlängning ska bedömas som nödvändig och uppföljning av om behovet kvarstår ska ske innan beslutet går ut.

Korttidsvistelse i väntan på permanent plats i särskilt boende

Individer som beviljats plats i särskilt boende och inte kan vänta i det ordinära hemmet kan beviljas korttidsboende tills plats erbjuds. Det ska då vara helt uteslutet att den enskildes behov inte kan tillgodoses genom insatser i det ordinära boendet. Om den enskilde inväntar permanent placering på särskilt boende kan den enskilde inte tacka nej till erbjudande om särskilt boende och samtidigt stanna kvar på korttidsvistelsen.

När den enskilde erbjuds plats på ett särskilt boende ska inflyttning på aktuellt boende ske inom sju dagar. En flytt kan ske utan att lägenheten på det särskilda boendet har möblerats fullt ut.

Växelvård

Insatsen korttidsvistelse kan även beviljas i form av växelvård som innebär att personen vistas växelvis i hemmet och växelvis på korttids. Växelvård är en insats som syftar till att ge anhöriga, som vårdar sina närstående i hemmet, avlastning i omvårdnadsarbetet. Växelvård bedöms utifrån samma kriterier som övrig korttidsvistelse, samt utifrån kriteriet att behovet regelbundet återkommer över en månads tid.

Vägledande omfattning: en vecka av fyra. Två veckor av fyra beviljas enbart i väntan på särskilt boende.

Särskilt boende

Huvudinriktningen när det gäller omsorg om äldre är att förstärka förutsättningarna för den enskilde att kunna bo kvar i det egna hemmet så länge som möjligt. När behovet av tillsyn, trygghet och säkerhet inte längre kan tillgodoses i det egna hemmet och behovet bedöms som varaktigt, finns möjligheten att den enskilde får sina behov tillgodosedda på ett särskilt boende för äldre. Syftet med särskilt boende är att erbjuda en bostad med tillgång till omvårdnad dygnet runt för personer vars behov inte kan tillgodoses i ordinärt boende.

Särskilt boende är en individuellt behovsprövad insats som beviljas enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen. Insatsen är till för dem som i den dagliga livsföringen behöver trygghet och närhet till personal dygnet runt samt ett eller flera av följande kriterier:

- Har ett omfattande och varaktiga behov av service och omvårdnadsinsatser över hela dygnet. Med omfattande behov avses som riktmärke hemtjänstinsatser som motsvarar mer än 120 timmar per månad eller andra kombinationer av insatser som motsvarar detta.
- Behöver tillsyn eller andra insatser under en stor del av dygnet och/eller upplever en så stor otrygghet, ensamhet, osäkerhet eller oroskänsla i sitt ordinära boende att välbefinnandet hotas.
- Den enskilda har medicinska behov och stort behov av kontinuerlig närhet till personal.

Avgränsning

I insatsen särskilt boende ska den enskildes samtliga behov tillgodoses och därför upphör övriga insatser i samband med att den enskilde flyttar till det särskilda boendet.

När den enskilde har erbjudits plats i ett specifikt särskilt boende ska denne lämna besked inom fem dagar. Tackar den enskilde ja till det erbjudna boendet ska hyreskontrakt tecknas och inflyttning påbörjas inom sju dagar från det att den enskilde tackat ja till platsen.

Olika inriktningar

Avdelningarna på de särskilda boendena i Vetlanda kommun är uppdelade på olika inriktningar; vård- och omsorgsavdelning och demensavdelning;

- Vård- och omsorgsavdelning är en avdelning aktuell för personer som har stora vård- och omsorgsbehov oavsett diagnos eller funktionsnedsättning. På en vård- och omsorgsavdelning kan personerna ha mycket varierande behov och omvårdnaden ska vara individuellt anpassad.
- Demensavdelning är en avdelning för personer med demenssjukdom eller kognitiv svikt med demensliknande symtom. Om demensutredning inte är gjord ska initiativ tas till att en demensutredning påbörjas.

Möjligheten att välja ett specifikt särskilt boende

En ansökan gäller insatsen särskilt boende och inte ett specifikt boende. Den enskilde kan lämna önskemål om ett specifikt boende och önskemål tillgodoses så långt det är möjligt. Finns inte plats på det önskade boendet erbjuds den enskilde plats på ett annat boende där det finns plats. Denna verkställighet är inte möjlig att överklaga. Det är dock möjligt att stå kvar som sökande till det önskade boendet även efter att den enskilde flyttat in på det erbjudna boendet.

Om den enskilde blir erbjuden ett boende som inte motsvarar dennes önskemål eller förväntningar kan den enskilde tacka nej till erbjudet särskilt boende. Biståndshandläggaren tar då kontakt med den enskilde för att ta reda på anledningen till att den enskilde tackar nej till erbjudandet om plats. Kontakten ska klarlägga om behovet kvarstår eller inte, alternativt om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Om den enskildes behov kvarstår, kvarstår även beslutet som ej verkställt. Om behovet har förändras omprövas beslutet. Denna information ska bifogas beslutet om särskilt boende.

Tre beslut i särskilt boende

I samband med att särskilt boende beviljas fattas tre beslut av biståndshandläggaren:

- Ett beslut avser bostaden
- Ett beslut avser personlig omvårdnad och service dagtid
- Ett beslut avser personlig omvårdnad och service nattetid

Medboende

För den som beviljas bistånd i form av särskilt boende ingår det i en skälig levnadsnivå att kunna sammanbo med make/maka, sambo eller registrerad partner oavsett olika omvårdnadsbehov.¹⁶

Förutsättningen är att paret varaktigt har sammanbott, eller om den ena parten redan bor på särskilt boende, dessförinnan varaktigt har sammanbott.

Det är den som ansöker om eller som redan är beviljad särskilt boende som kan ansöka om medboende. Ett beslut om medboende är i grunden ett biståndsbeslut enligt SoL och prövas med utgångspunkt i vad som ska ingå i skälig levnadsnivå.

En annan förutsättning för att medboende ska beviljas är att båda parter vill fortsätta att bo tillsammans i ett särskilt boende.

Medboende verkställs på vissa specifika boenden i kommunen där det finns utrymme och möjlighet att ta emot medboende.

Biståndshandläggaren ska informera om de omständigheter som leder till att insatsen medboende avslutas, t.ex. vid dödsfall. Den medboende ska då flytta inom sex månader efter att dess make/maka har avlidit eller flyttat.

¹⁶ Socialstyrelsen (2013). Rätten att fortsätta bo tillsammans i ett äldreboende.

En medboende som flyttar till ett särskilt boende kan sedan tidigare ha beviljats hemtjänstinsatser i ordinärt boende utan att ha behov av eller rätt till insatsen särskilt boende. Det finns inget som hindrar att den medboende tar med sig sitt beslut om beviljade hemtjänstinsatser till det särskilda boendet.

Parboende

Två makar eller sambos, som båda har beviljats särskilt boende och vill bo tillsammans i särskilt boende, har möjlighet att bli parboende och få sina beslut om särskilt boende verkställda på samma boende.